

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/100/198-202>

İsmayıl İsmayilzadə
Bakı Dövlət Univeristeti
magistrant
ismayilismayilzada@mail.ru

MULTİKULTURAL TƏHLÜKƏSİZLİYİN BEYNƏLXALQ NÜMUNƏLƏRİ

Xülasə

Multikulturalizm siyasətini həyata keçirmiş ölkələrə nəzər saldıqda, müsbət irəliləyişlərin asan əldə olunmadığı və multikulturalizmə kölgə salan vəziyyətlərin qarşısının alınmasının və dinc sosial həyatı ətmən edəcək həll yolunun tapılmasının uzun zaman tələb etdiyi məlumdur. Fərqlilikləri ehtiva edən bir ictimai həyat qurmağın çətinliyini nəzərə alaraq, müvəqqəti olmayan qalıcı həllər istehsal etmək üçün nə edilə biləcəyini düşünmək lazımdır. Fərqlərin birgə mövcudluğu fərqli mədəniyyətlərə malik olanları əlverişsiz vəziyyətə salır və tolerantlığın olmadığı cəmiyyətlərdə onların həssaslığını artırır. Məqalədə multikultural təhlükəsizliyin beynəlxalq nümunələri araşdırılaraq təhlilə cəlb edilir.

Açar sözlər: *multikulturalizm, siyasət, beynəlxalq, təhlükəsizlik, tolerantlıq*

Ismail Ismailzadeh
Baku State University
master student
ismayilismayilzada@mail.ru

International examples of multicultural security

Abstract

When we look at the countries that have implemented the policy of multiculturalism, it is known that positive progress is not easily achieved and it takes a long time to prevent situations that overshadow multiculturalism and to find a solution that will ensure a peaceful social life. Given the difficulty of building a social life that includes differences, it is necessary to consider what can be done to produce permanent solutions that are not temporary. The coexistence of differences puts those of different cultures at a disadvantage and increases their vulnerability in intolerant societies. The article examines and analyzes international examples of multicultural security.

Keywords: *multiculturalism, politics, international, security, tolerance*

Giriş

Müasir cəmiyyətlərdə kimliklərin tanınması və mədəni fərqliliklərə hörmət tələblərinə getdikcə daha çox rast gəlinir. Müxtəlif mədəniyyətlərin kimliklərini tanımaqla, onlarla qarşılıqlı əlaqədə olmaqla multikultural həyat yaşamaq mümkündür. Bu mümkün həyat tərzini üçün multikulturalizm anlayışının nə olduğunu, həmçinin mədəniyyət və kimlik anlayışlarının nə olduğunu anlamaq lazımdır. Mədəniyyət anlayışının nə olduğu və onun multikulturalizmlə əlaqəsinə toxunarkən, kimliyin nə olduğu, kimliklərimizin bölücü və ya birləşdirici amillərinin hansılar olduğu, ayrılıqdan qaçmaq üçün daha yüksək bir kimlik lazımdırsa, bu kimliyin nə ola biləcəyi vurğulanmalıdır. Mədəniyyət və identiklik anlayışlarına və onların multikultural həyatla əlaqəsinə toxuna bilmək qeyd olunan problemlərin həlli və xüsusən də tanınma və qəbul proseslərinin işləməsi üçün vacibdir.

Bir ölkəyə immiqrantlar, əcnəbilər, qaçqınlar və s. insanlar gələndə o ölkənin etnik siyasəti hər kəsin yeganə ortaq kimliyinin insan kimliyi olduğunu dərk edərək formalaşmalıdır. İnsanlar olaraq, başqalarına qarşı rəftarımız şəxsi kimliyimizdən asılı olmamalıdır. Kimliklərimizdən müstəqil olmaq dedikdə, kimliklərimizdəki fərqlilikləri görməzliyə vurmaq deyil, bütün insanların bir növ

olaraq ortaq kimliyini nəzərə almaq və bu ortaq kimliyə görə münasibət və rəftar sərgiləməkdir. Bu vəziyyətdə fərqliliklərlə yaşamaq üçün tələb olunan ən vacib şey, daha əvvəl də vurğulandığı kimi, tolerantlıqdır. “Plüralizm və fərqliliklər əsərdə birlikdə yaşamaq üçün ən çox xatırlanan anlayışlardan biri də tolerantlıq, dözümlülük və ya dözümlülükdür. Fərqli həyat tərzlərinin və fərqli həyat anlayışlarının birgə mövcudluğu yalnız tolerantlıq prinsipi ilə mümkündür” (Tepe, 2016: 73).

Başqalarına tolerantlıq edərək, əslində dözümlən onların fərqləri deyil, öz varlıqlarıdır. Tolerant insanların dözdüyü şey, özləri kimi fərdlərin varlığıdır və onlar zərər verə bilsələr də, zərər vermirlər (Kuçuradi, 2016: 89). İnsanları bütün fərqliliklərinə və bəyənmələrinə baxmayaraq insan kimi görmək, oxşarlıqlarını görmək, ayrı-seçkiliyə yanaşmamaq, eyni zamanda tolerantlığın və insan haqlarının təmini və müdafiəsi üçün mühüm bir prinsipdir.

Multikultural təhlükəsizlik, dünya miqyasında bir çox ölkələrin müxtəlif mədəni və etnik fərqlilikləri birləşdirərək yaşamaq və birlikdə çalışmaq üçün təşviq etdiyi bir konseptdir. Bu məqalədə, multikultural təhlükəsizliyin beynəlxalq nümunələrindən bir neçəsini təqdim edəcəyəm: Kanada: Kanada, dünyada ən nüfuzlu multikultural ölkələrdən biridir. Kanada, mədəni və etnik fərqliliyi qanuniləşdirən və təşviq edən qanunlar tətbiq edən bir çoxsaqqal rejimə malikdir. Bu, ölkədə fərqli mədəniyyətlərin, inancların, dillərin və ənənələrin birləşməsinə imkan verir. Kanada, bu cür bir qarşılıqlı hörmət və qeyd etmə təcrübəsi ilə dünyada ən sərfəli multikultural modelə malik ölkələrdən biridir. Avstraliya: Avstraliya da multikultural təhlükəsizliyi dəstəkləyən bir ölkədir. Avstraliya, əhalinin böyük bir hissəsinin immiqrantlar və onların nəslindən gəldiyi bir ölkədir. Avstraliya qanunları, mədəni, etnik və dini fərqlilikləri qəbul edən və həmrəylik və hörmətə əsaslanan bir mədəniyyət yaradır. Birləşmiş Krallıq: Birləşmiş Krallıq, tarixi əsaslar və köklərə malik olan çox mədəniyyətli bir ölkədir. Londra, bu cür bir multikultural mədəniyyətin mükəmməl bir nümunəsidir. Şəhərin müxtəlif mədəniyyətləri, restoranları, məscidləri və məbədləri bir araya gətirir. Birləşmiş Krallıq, fərqli mədəniyyətlərin birləşməsinə dəstəkləyən qanunlar və siyasi təşkilatlar təklif edir. Yeni Zelandiya: Yeni Zelandiya da multikultural təhlükəsizlik prinsiplərinə sadıq qalan bir ölkədir. Yeni Zelandiya, fərqli etnik və mədəni qrupların birləşməsinə təşviq edən və qeyd edən bir qanuni çərçivəyə malikdir. Ölkə, fərqli mədəniyyətlərin öyrənilməsi, qeyd edilməsi və hörmətlə bəzənəcəyi təşkil edən mədəni müqavimət məkanlarına sahibdir. Bu ölkələr, çoxmədəniyyətli cəmiyyətlərin inkişafı üçün uyğun bir mühit yaratmaq üçün çoxsaylı qanuni, siyasi və mədəni addımlar atmaqla multikultural təhlükəsizliyi təmin edirlər.

Multikulturalizm siyasətinin ilk tətbiq edildiyi ölkələrdən biri də Kanadadır. Bu dövləti ABŞ, Avstraliya və Yeni Zelandiya ilə birlikdə miqrasiya dövlətləri adlandırırlar. Bunun da səbəbi şübhəsiz ki, dövlətin miqrantlar tərəfindən formalaşdırılması idi. ABŞ ilə Kanada eyni coğrafi məkan və oxşar tarixi taleyi paylaşsalar da, millətin formalaşmasında fərqli yol keçmişlər. ABŞda millətin formalaşması prosesi “əridən qazan”a (melting pot) bənzədilirdi. Burada əsas məqsəd fərqli köklərdən gələn insanların əridilərək vahid millət kimi formalaşdırmaq idi. Kanadanın “mozaika” adlanan modelində isə müxtəlif mədəniyyətdən gələn etnik qruplar milləti formalaşdırarkən öz fərqliliklərini də qoruyub saxlayırdılar. Kanada bu gün də miqrant qəbul edən və onlara ən yaxşı münasibət sərgiləyən ölkələrdən biridir. Hər il bu ölkə tələbələr, müvəqqəti işçilər, qaçqınlar istisna olmaqla 250 min miqrant qəbul edir. Eyni çətir altında yaşayan müxtəlif mədəniyyətlərdən gələn miqrantların qarşılıqlı hörmət, anlaşma və dialoq şəraitində yaşamasını, iqtisadiyyata töhfə verməsini təmin etmək və bu multikultural mühiti qoruyub saxlamaq üçün müvafiq siyasi konseptin hazırlanmasını zəruri idi. Bu baxımdan Kanada hökuməti 1971-ci ildə multikulturalizmi miqrantların inteqrasiyası üçün ideoloji çərçivə olaraq qəbul etmişdir. Həmin il Kanadanın liberal Baş naziri Pyer Trudo elan etdi ki, onun hökuməti “multikulturalizmi ikidilli siyasət çərçivəsində” qəbul edir. Onun hökuməti Kanadada həmrəyliyin gücləndirilməsi, orada yaşayan insanlara bərabər imkanların yaradılması və ölkənin gələcək taleyini birgə müəyyənləşdirilməsi məqsədilə multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etdi (Multikulturalizmə giriş, 2019: 363).

Ötən əsrin 80-ci illərindən etibarən Kanadada bərabərlik multikulturalizmi dövrü başlayır. Multikulturalizmin bu dövrünün əsas xüsusiyyəti etnik-mədəni qrupların qorunub saxlanması, bərabərliyin təmin edilməsi, irqi ayrı-seçkiliyin və institusional maneələrin ortadan qaldırılmasına

doğru dəyişməsi təşkil edir. Multikulturalizmin ölkə səviyyəsində əsas siyasət kimi təsbit edilməsinə yönəlmiş hüquqi sənədlər də elə bu zaman qəbul olunmağa başladı. 1982-ci ildə qəbul olunmuş və 1985-ci ildə qüvvəyə minmiş “Hüquqlar və Azadlıqlar haqqında” Xartiyanın (bu sənəd Konstitusiyaya aktı kimi qəbul edilib) 27-ci hissəsində yazılır: “Bu Xartiya Kanadanın multikultural irsinin qorunması və yaxşılaşdırılmasına uyğun olaraq şərh edilməlidir” (Multikulturalizm Giriş, 2019: 364)

Kanada multikulturalizminin maraqlı cəhətlərindən biri də xalqın çoxmədəniyyətliliyinin rəsmi şəkildə qeyd edilməsidir. 1996-cı ildən Kanada parlamentinin qərarına əsasən, hər il qara kanadalıların ölkəyə töhfəsinin rəmzi olaraq “Qaralar Tarixi Ayı” (Black History Month), hər ilin may ayında isə “Asiyalı İrsi Ayı” (Asian Heritage Month) qeyd olunur. 27 iyun tarixi bütün kanadalıların öz ölkəsinə fərqli töhfələrinin qeyd olunması günü kimi təsdiq edilməsi də məhz “Multikulturalizm proqramı”nda yer alır. Bu gün Kanada multikulturalizmi sosial ədalət, mədəni kimlik və vətəndaş iştirakı prinsipləri üzərində qurulub. Qeyd edilməlidir ki, son dövrlərdə əksər Avropa ölkələrinin dövlət siyasətində, siyasi partiya liderlərinin çıxışlarında, mediada və ümumiyyətlə, ictimai müzakirələrdə multikulturalizmin getdikcə daha çox mənfə qarşılanmasına və neqativ çalar daşmasına baxmayaraq, Kanadada multikulturalizm hələ də cəmiyyətin birgəyaşayışının ən effektiv modeli kimi bütün səviyyələrdə müdafiə olunur və ictimai diskursda həmişə müsbət notlarla xarakterizə edilir (Multikulturalizm giriş, 2019: 366).

Avstraliya, dünya miqyasında dəyişən mədəni və etnik fərqlilikləri qəbul etməkdə və birləşdirməkdə ən cəlbədicə nümunələrdən birini təqdim edir. Avstraliya modeli, özündə tarixən qeyri-qanuni yolla gəlmiş insanların, yerli xalqların və müxtəlif immiqrantların birləşməsinə təmin edən bir multikultural təcrübəni əks etdirir (Chambers Iain, 2019).

Müasir dövrdə uğurlu multikulturalizm siyasəti aparan ölkələrdən biri də Avstraliyadır. 2017-ci ildə Avstraliya Statistika Bürosu tərəfindən dərc edilən “2016-cı ilin siyahıyaalmanın nəticələrinə” əsasən, sözügedən ölkədə etnik-mədəni müxtəliflik orada yaşayan insanların və valideynlərinin doğulduğu ölkə, aborijen olub-olmaması, danışılan dillər, dini etiqadları vasitəsilə müəyyənləşir. Avstraliyada yaşayan miqrantlar, əsasən, Britaniya, Yeni Zelandiya, Çin və Hindistandan köç etmişdir (Gutmann, Amy, 2018: 366). Aparılan siyahıyaalınma zamanı Avstraliyada yaşayan miqrantların əcdadları ilə bağlı məlumatlar da yer alıb. Ölkədə yaşayan insanların 36,1 faizinin əcdadının ingilis, 33,5 faizinin avstraliyalı, 11 faizinin irland, 9,3 faizinin şotland, 5,6 faizinin isə çinli olduğu müəyyənləşib. Bundan əlavə, dil müxtəlifliyi də ölkənin multikultural mühitini zənginləşdirən mədəni elementlərdən biridir (Goodin, 1985). Hazırda Avstraliyada 300-dən çox müxtəlif dildə danışılır. Əhalinin təxminən 21 faizi ikidillidir (İngilis dili ilə yanaşı digər dildə də danışılar). Nisbət etibarilə götürüldükdə isə əhalinin 72,2 faizi ingilis, 2,5 faizi Çinin mandarin və kanton ləhcəsində, 1,4 faizi ərəb, 1,2 faizi isə Vyetnam dilində danışır. 2016-cı ilin statistikasına görə, aborijen əhali 2,8 faiz təşkil edir. Qeyd edilməlidir ki, Avstraliyanın əhalisi 24,6 milyon nəfərdir. Əhalinin 52,1 faizi xristian, 8,2 faizi isə digər dinlərə (İslam, Buddizm, Hinduizm, Siqhizm, İudaizm və b.) sitayiş etdiyi halda, 30,1 faizi isə heç bir dinə inanmır. Etnik-mədəni müxtəlifliyi formalaşdıran amillərə nəzər saldıqda görürük ki, onlar arasında həmrəyliyi, dinc birgəyaşayışı və harmoniyanı təmin etmək ciddi siyasi iradə və mexanizm tələb edir. Bu məqsədlə Avstraliyada həyata keçirilən multikulturalizm siyasəti mövcud etnik, irqi və dil baxımından etnik-mədəni müxtəlifliyin tələblərinə cavab verməli idi. Avstraliya hökuməti cəmiyyətdə mövcud olan müxtəlif qrupların ehtiyaclarının ödənilməsi, onlara bərabər imkanın verilməsi kimi istiqamətləri həm dövlət siyasətinin, həm də institusional bazanın tərkib hissəsi kimi formalaşdırma bildi (Kymlicka, Will, 2012: 367).

Multikulturalizm siyasətinin həyata keçirilməsində qiymətləndirilən submilli azlıqlar baxımından ABŞ-ın Kanadadan geridə olduğu qənaətinə gələ bilərik. Ancaq eyni zamanda, bu iki ölkə yerli xalqların tərkibi baxımından bir-birinə yaxındırlar. Araşdırmalara görə, hər iki ölkədə yerli xalqlar üçün görülən ən böyük çatışmazlıq beynəlxalq hüquqdan faydalanmamaqdır. ABŞ-da multikulturalizm anlayışı ölkənin mürəkkəb və zəngin etnik, dini və mədəni strukturunu ifadə edir

(Davidson and Coburn, 2021: 64). Bununla belə, ABŞ-da multikulturalizm anlayışı müxtəlif rakurslardan şərh edilir və təbiiq edilir. Burada bəzi vacib məqamlar var:

Etnik və Mədəni Müxtəliflik: ABŞ dünyada ən çox etnik və mədəni müxtəlifliyə malik ölkələrdən biridir. İnsanlar dünyanın hər yerindən gəlir və fərqli etniklərə, dillərə, adət-ənənələrə və mədəniyyətlərə malikdirlər.

Hüquqi və Siyasi Çərçivə: ABŞ-ın hüquqi və siyasi çərçivəsi vətəndaş hüquqları, ifadə azadlığı və dini etiqad azadlığı kimi əsas azadlıqlara zəmanət verir. Bu çərçivə müxtəlif mədəniyyətlərə və inanclara hörməti təşviq edir.

Sosial İntegrasiya və Assimilyasiya: ABŞ-da multikulturalizm müzakirələri sosial integrasiya və assimilyasiya arasındakı tarazlığı şübhə altına alır. Bir tərəfdən insanlar öz mədəniyyətlərini qoruyub saxlamağa və ifadə etməyə, digər tərəfdən isə Amerika cəmiyyətinə integrasiya etməyə təşviq olunurlar (Kymlicka Will, 2020).

Bərabər İmkanlar və Müxtəliflik: ABŞ-da multikulturalizm bərabər imkanlar və müxtəlifliyi vurğulayır. Bu o deməkdir ki, etnik mənsubiyyətindən, cinsindən, dinindən və digər xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq hər kəs bərabər hüquq və imkanlara malik olmalıdır.

Mədəni Kimlik Müzakirələri: ABŞ-da mədəni kimlik müzakirələri tez-tez gündəmə gəlir. Bəziləri Amerika mədəniyyətinin əsas elementlərinin qorunub saxlanması və vurğulanmasının vacibliyini vurğulasa da, digərləri daha çox müxtəliflik və fərqləri vurğulamaq zərurətini müdafiə edir.

Sosial və Siyasi Uyğunlaşma Problemləri: ABŞ-da multikulturalizm bəzən sosial və siyasi uyğunlaşma problemləri ilə üzləşə bilər. Müxtəlif qruplar arasında münafişə, ayrı-seçkilik və seqreasiya kimi problemlər multikultural cəmiyyətin davamlılığına təsir göstərə bilər (Davidson, Coburn, 2021: 64-70).

ABŞ təcrübəsinə nəzər saldıqda görürük ki, aparılan multikulturalizm siyasətinin əsas hədəfi vahid amerikalı kimliyi yaratmaq idi. Bunu istər dil sahəsində aparılan siyasət, istərsə miqrantlara münasibətin müxtəlif ştatlarda fərqli təzahür etməsini göstərə bilərik. Hesab olunur ki, bu gün Amerika siyasi arenasında səsləndirilən millətçi ritorikalar, miqrantlara qarşı məhdudiyyətlərin artması və bu kimi digər məsələlər mədəniyyətlər arasında gərginliyə əsas səbəb aparılan uğursuz assimilyasiya siyasətinin nəticəsidir (Multikulturalizmə giriş, 2019: 373; 10).

Bu gün ABŞ-ın Pensilvaniya ştatında yaşayan Amişlər xristian tərifiyə mənsubdurlar və 17-ci əsrin şərtləri altında həyatlarını davam etdirirlər. Texnoloji inkişaflardan və müasir həyatdan təcrid olunmuş həyat tələb edən Amişlər 18-ci əsrdə Avropada (İsveçrə, Almaniya və Fransa) sıxışdırıldıqları üçün bütün əmanətlərini toplayıb ABŞ-a köçdülər. Amişlərə kənd təsərrüfatı torpaqlarının istismarı müqabilində o vaxtkı Pensilvaniya qubernatoru Uilyam Penn tərəfindən torpaq verildi. Amişlər öz inanclarına görə hərbi xidmətdən imtina edir və kənd təsərrüfatından əldə etdiklərinə görə əmlak vergisi və gəlir vergisindən başqa heç bir vergi ödəməyi qəbul etmirlər. Yerebakanın sözlərinə görə, sosial təminat təcrübələrindən faydalanmaq istəməyən amişlər öz aralarında topladıqları pullarla bir çox ehtiyaclarını qarşılayırlar. Amişlər üçün qadınların cəmiyyətdəki yeri daha çox ev işləri və uşaq baxımı ilə bağlıdır. Kişilər daha çox kənd təsərrüfatı ilə məşğul olurlar (Taylor, 1994: 175). Qadınlar üçün saçlarını kəsdirməmək, evlənməyə qədər qara örtük taxmaq, evləndikdən sonra isə ağ örtük taxmaq; Kişilər üçün bıç uzatmamaq və fedor papaq taxmaq üçün geyim qaydaları var. Təhsil sahəsində Amişlər orta məktəb təhsilinin gənclərdə dünya ləzzəti və şöhrətpərəstlik hissələrinə səbəb olacağına inandıqları üçün yalnız 8 illik təhsilin kifayət edəcəyinə inanırlar. Bu təhsil əsas savad və riyaziyyat bacarıqlarını inkişaf etdirməyə və qurduqları məktəblərdə dini dəyərləri öyrətməyə əsaslanır. ABŞ-da 12 il icbari təhsil var və son 4 il orta məktəbdir. Amişin tələbələrin dini etiqad azadlığı sahəsi olaraq 8 ildən sonra davam etməsi tələbi icbari təhsil qanunlarına ziddir. Dini inanclar dövlətin nəzarəti altında deyil; lakin dövlət polisi icbari təhsil qanunlarının icrasına cavabdehdir. Bununla belə, 1971-ci ildə Viskonsin ştatının Yoderə qarşı qaldırdığı işdə Ali Məhkəmə valideynlərin uşaqlarını öz dini dəyərlərinə uyğun böyütmək hüququnun dövlətin maraqlarından üstün olduğuna qərar verdi və 8 ildən sonra davam etməməyi məqsəduyğun hesab etdi (Knudsen, 1974: 1507).

Nəticə

Yekun olaraq qeyd edək ki, ABŞ-da multikulturalizm mürəkkəb və dinamik bir anlayışdır. Buna ölkənin tarixi, demografik strukturu, hüquqi bazası və sosial dəyərləri təsir edir. Multikulturalizm ABŞ-ın sosial və mədəni strukturunun mühüm hissəsini təşkil edir və ölkənin daim dəyişən və böyüyən şəxsiyyətinin əksidir.

Ədəbiyyat

1. Təpə, H. (2016). Birlikdə Yaşamanın Qaydaları: Kəşf, yoxsa İxtira?, "Nəzəri Etika", Etikanın İnformasiya Problemləri, Ankara, BilgeSu Nəşrləri, s.69-79.
2. Kuçuradi, İ. (2016). Tolerantlıq: onun anlayışı və məhdudiyyətləri. İnsan Haqlarında: Konseptlər və Problemlər, Ankara: Türk Fəlsəfə Dərnəyi s.87-98.
3. Multikulturalizmə Giriş: Ali Məktəblər üçün dərslik. (2019). Bakı: Şərq Qərb, 432 s.
4. Chambers, I. (2019). Migrancy, Culture, Identity, Routledge Publishing House, 172 s.
5. Gutmann, A. (2018). Introduction in Multiculturalism, examining the politics of recognition, Edited by Amy Gutmann, 175 p.
6. Goodin, R.E. (1985). Protecting the Vulnerable: A Reanalysis of Our Social Responsibilities. University of Chicago Press.
7. Kymlicka, W. (2012). Multiculturalism: Success, Failure, and the Future, Migration Policy Institute, 32 p.
8. Davidson A., Coburn, V. (2021). Multiculturalism Policy Index: Indigenous Peoples, Second edition, The Multiculturalism Policy Index Project, Queen's University, 85 p.
9. Kymlicka, W. (2020). Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights, Oxford, UK: Oxford University Press, 400 p.
10. PIMo Conversations, February 24th, 2021, Iain Chambers, Learning from the sea: migration and maritime archives. <https://www.peopleinmotion-costaction.org/2021/02/24/2702/>
11. Taylor, C. (1994). "The politics of recognition" in Introduction in Multiculturalism, examining the politics of recognition, Edited by Amy Gutmann, Princeton, Princeton university Press, 175 p.
12. Knudsen, S. (1974). "The Education of the Amish Child", California Law Review, Vol. 62, №: 5, December, pp.1506-1531.

Göndərilib: 17.12.2023

Qəbul edilib: 13.01.2024